

Deel III: GREPEN UIT BAKKERS LEVEN 2:

Grepen uit Bakkers leven (1963-1971) [overgang hoofdstuk 5 naar 6]

ANEKDOTES: ELS ALS RAADSLID, HET MAAGDENHUIS, EN DE LOOPBRUG

De CPN-Zaandam vroeg Els Bakker-Ezerman in 1970 om zich verkiesbaar op te stellen op de gemeenteraadsljst. Ze koos voor een onverkiesbare plaats: nummer 7 terwijl die partij vier raadsleden had. De CPN ging evenwel van vier naar zeven. Ze begon met tegenzin, maar vond het werk voor het onderwijs en de zorg gaandeweg steeds leuker en zou tot 1981 blijven. Ze werd een gewaardeerd raadslid, met de CPN in het college. Op een gegeven moment fietsten Marcus en zij naar het strand van Schoorl, en groetten fietsers haar: ‘dag mevrouw Bakker’; dat vonden ze beiden een leuke omkering van de sleur¹.

Bakker ontwikkelde via de Kamer beleid, bijvoorbeeld ten aanzien van de studentenbeweging. Zijn opvattingen trokken een wissel op de jaren zeventig, toen een kleine arbeiderspartij een grote, jonge aanhang uit de middengroepen moest zien te integreren. De positieve reactie van de CPN op de bezetting van het Maagdenhuis zou de geschiedenis ingaan als het moment waarop ‘arbeiders en studenten elkaar vonden’. Het Amsterdamse district belegde in Felix Meritis een kadervergadering over de bezetting, waar honderdvijfentwintig mensen op afkwamen. Bakker bezwoer zijn gehoor om solidariteitsacties te ondernemen om de actie een bredere basis te geven. Karel Hoogkamp, bouwvakker op het eerste project met glijbekisting van IBB Condor op Sloterdijk, herhaalde Bakkers oproep in zijn bouwkeet: ‘Het zijn onze kinderen die nu naar de universiteit gaan: hun strijd is onze strijd.’ Uiteraard kwam er een reactie: ‘Als ze advocaat zijn, kijken ze niet meer naar ons om.’ Maar er kwam geld voor de bezetting: vijftig gulden. Hoogkamp: ‘Met Toon Dufourny kroop ik die ochtend over de lange ladder boven de Hoefijzersteeg. Binnen gekomen, moesten we een half uur wachten omdat ze nog sliepen. Ik hield een speech, waar hard voor werd geklapt. Ik kende mensen van de partij zoals Sylvia Bacchini en Rob Milikowski. Ze vroegen of we naar de brug wilden kijken: wij vonden dat er een nieuwe moest komen. Die hebben we met zijn drieën na vijven op de bouw gemaakt, in onze eigen tijd. We zaagden latjes van 30 cm die we op balkjes van 6

bij 16 cm (twee naast elkaar voor een loopgang van 32 cm) spijkerden. We maakten met latjes, van 80 cm opstaand, aan weerszijden leuning die stevigheid gaven: schoren aan beide kanten maakten de constructie stabiel. De brug van een meter of zes, zal de laatste dagen goed gefunctioneerd hebben.² Zo kon Bakkers gesproken woord inspireren.

Aan de bezetting namen Bakkers dochter Marisca en haar vriend Rob Milikowski deel. Drie CPN-Kamerleden hadden de situatie buiten opgenomen: Joop Wolff, Henk Hoekstra en Bakker. De laatste ging verder: ‘Ik kwam de deur van de bibliotheek binnen en hoorde gelijk “meneer Bakker, komt u niet eens binnen?”. Was het verantwoord jegens de partij om naar binnen te gaan? Ik kwam tot de conclusie dat het niet verantwoord was om het niet te doen. Toen ben ik de steeg overgestoken. Drie kwart van de partijgroep was aanwezig, en men vond dat ik het woord moest nemen: “Ik kan niet praten, want ik ben niet afgevaardigd,” zei ik. Ik heb niets gezegd, en heb rondgelopen. Later stelde De Groot zich positief op in het Dagelijks Bestuur, in ieder geval ‘werd het goed bevonden’. Daarmee toonde hij een portie gezond verstand. Het proces tegen de bezetters grepen we aan om *De Waarheid* erop te richten.’³

DESTALINISATIE: ‘EEN STAP VOORUIT, TWEE STAPPEN TERUG; BAKKER TERUGGEFLOTEN

Op zaterdag 18 oktober 1969 stond in *Het Vrije Volk* een stukje, mogelijk gesouffleerd door de BVD: ‘In strijd tegen radicale jongeren’. Paul de Groot (70), erelid van het partijbestuur, bouwde een machtspositie, meldde het blad, tegen de ‘radicale jongeren’. Met die jongeren werden de late veertigers Bakker, Hoekstra en de gebroeders Wolff aangeduid. In het gebouw van de Nederlandse Vredesraad op de Prinsengracht werd De Groots Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek gehuisvest en de eerste IPSO-publicatie *Loonpolitiek en Loonstrijd in Nederland* was verschenen. De Groot had op een CPN-vergadering in Amsterdam-Noord gezegd dat Marcus Bakker ‘door zijn extreme houding in 1958 verantwoordelijk is voor de breuk binnen de CPN. De Groot zou ook geprobeerd hebben de leden van de voormalige, in 1958 en kort daarna uitgetreden, Bruggroep voor zijn IPSO te interesseren’⁴. De Groot had *Het Rode Boekje* definitief in de schoenen van Bakker geschoven. Bakker merkte dit op, maar was te trots om zich te verweren.

Na Praag is er geen weg terug, dacht Bakker, de CPN houdt vast aan de weg van autonomie. Dat stond nog te bezien. Op het drieëntwintigste congres van februari 1970 presenteerde De Groot de brochure *Het leninisme en de hedendaagse tijd*. Stalins negentigste verjaardag was

in de *Pravda* van 21 december 1969 eerbiedig herdacht. En inderdaad, schreef hij, was Stalins politiek ‘de enig mogelijke in de gegeven omstandigheden’, en was de rede van Chroesjtsjov ‘geen herstel van fouten, maar het demagogische misbruik van beleidsfouten en het reviseren van het leninisme’. Voorzitter Hoekstra keek terug op Praag 1968, en onderstreepte dat de CPN nimmer het vertrek van Tsjecho-Slowakije uit het Warschaupact had bepleit: ‘De partij kon zich geen objectief oordeel vormen over de in Tsjecho-Slowakije gerezen problemen’, omdat noch de CPTsj noch de CPSU ‘een duidelijke verantwoording heeft afgelegd’. De CPN had zich tegen de militaire ingreep verzet ‘op grond van onze inzichten over de leninistische verhoudingen tussen communistische partijen’. Het harde oordeel van de CPN, bij vele gelegenheden door Bakker verwoord, was helder genoeg geweest. In de grondslag voor dit congres stond ‘dat de Sovjet-Unie als belangrijkste staat, het voornaamste beletsel is voor de imperialistische plannen’⁵. Hoe zat het dan met de beoordeling van de Praagse lente?

De Groot trok Rob Milikowski aan als secretaris voor het IPSO. Die vond De Groot ‘een fascinerende persoonlijkheid die altijd op zoek was naar iets nieuws’. Er verschenen die eerste jaren rapporten met titels als *De toestand in de Partij van de Arbeid en Groningerland; een Nederlands probleem*. Milikowski werkte aan het rapport *Moderne uitbuiting, psychische overbelasting, stijgend ziekteverzuim* van André de Leeuw, dat voorzien van een neutraal kaftje, furore maakte in het NVV⁶. Er verscheen ook een discussie over Stalin en de Tweede Wereldoorlog, voorzien van een inleiding van De Groot: *Stalin contra Hitler; De Sovjet-Unie in de Tweede Wereldoorlog* (1971). Hij eindigde aldus: ‘Over Stalin, de geëerde en gesmade, al naar de klassenpositie van wie over hem denkt te mogen oordelen, wordt in deze documentatie objectief verslag uitgebracht. Misschien zijn er lezers die hiervan schrikken. Het zij zo. Schrikachtigen echter, waren geen aanvoerders bij de overwinning op het Duitse fascisme, doch Stalin wél!’ Was dit het afgelopen decennium door iemand uitgesproken? Maar dan was die toch, net als Klinkenberg en Baruch, ter verantwoording geroepen. De Groot gebruikte het IPSO al snel als zijn *persoonlijke* machts- en uitvalsbasis, al was dat niemands opzet geweest. Zo ontstonden ongemerkt twee beleidscentra, en dát in een partij die dat principieel afwees. De Groot kon als erelid van het partijbestuur naar willekeur vergaderingen bezoeken en erin optreden. Niemand durfde de *godfather* aan te pakken, en het geïnternaliseerde fractieverbod bemoeilijkte onderling overleg. Bakker en Wolff konden terugvallen op hun werk in de Tweede Kamer, waarop zij geen inmenging duldden. Maar voor *De Waarheid*, waarvan Joop Wolff hoofdredacteur was, lag dat moeilijker, omdat De Groot erop stond dat zijn schrijfsels werden afgedrukt. Vanuit het IPSO zette De Groot een

radicalere koers uit jegens de sociaaldemocratie. Begin jaren zeventig begon een fragmentatie, waarover de leden van de CPN pas in de zomer van 1977 zouden vernemen.

¹¹¹ Gesprek van de auteur met Els Bakker-Ezerman, ALM.

² Gesprek van de auteur met Karel Hoogkamp, op 13 januari 2014.

³ Gesprek van de auteur met Marcus Bakker, ALM.

⁴ *Het Vrije Volk*, 18 oktober 1969, *In strijd tegen radicale jongeren*.

⁵ Stukken rond het drieëntwintigste CPN-congres van februari 1970.

⁶ De eerste IPSO-publicaties waren *Loonpolitiek en Loonstrijd in Nederland* (1969), *De toestand in de Partij van de Arbeid* (1969), *Groningerland; een Nederlands probleem* (1970) en *Moderne uitbuiting, psychische overbelasting, stijgend ziekteverzuim* van André de Leeuw (1972). De publicatie van De Groot sprong er echt uit.